

Koulujen erilaiset käytännöt maahanmuuttotaustaisten oppilaiden koulupolulla - KIEPPI-toimenpideohjelman loppuraportti

 Tanja Laimi, Jaana Saarinen, Salla Venäläinen

 Julkaisut | 11:2026

 suomi

ISSN 2342-4184

Tiivistelmä

 25.9.2026

ARVIOINTIRAPORTTI

ESI- JA PERUSOPETUS

MAAHANMUUTTOTAUSTAISET OPPILAAT

PERUSOPETUKSEEN VALMISTAVA OPETUS

OMAN ÄIDINKIELEN OPETUS

S2-OPETUS

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi on laatinut opetus- ja kulttuuriministeriön *maahanmuuttotaustaisten perusopetuksen oppilaiden oppimis- ja koulunkäyntivalmiuksia tukevan toimenpideohjelman (KIEPPI-toimenpideohjelman)* loppuraportin. Vuosina 2021–2026 toimenpideohjelmassa toteutettiin arviointeja, tutkimus ja kehittämishankkeita, joiden tulosten pohjalta loppuraportissa muodostetaan kokonaiskuva maahanmuuttotaustaisten oppilaiden oppimisesta, koulunkäynnin tukemisen toimivuudesta sekä niihin liittyvistä kehittämiskohteista perusopetuksessa.

Loppuraportti kattaa maahanmuuttotaustaisten oppilaiden koulupolun laajasti perusopetukseen valmistavasta opetuksesta aina toiselle asteelle hakeutumiseen saakka. Siihen sisältyy koonti toimenpideohjelman aikana julkaistusta tiedosta, hyviä käytänteitä hanketoiminnasta sekä kehittämissuosituksia, jotka tukevat koulutuspoliittista päätöksentekoa, opetuksen järjestäjiä ja pedagogista suunnittelua paikallisella tasolla. Lisäksi raportissa kuvataan, miten toimenpideohjelman aikana tuotettua tietoa on hyödynnetty pääministeri Petteri Orpon hallituskauden 2023–2027 lainsäädännön valmistelutyössä.

Maahanmuuttotaustaisten oppilaiden oppimista ja koulupolun etenemistä tukevat erityisesti kouluyhteisöön kuulumisen kokemus, toimivat integraatiokäytännöt sekä kielitietoinen opetus. Käytännöissä on kuitenkin merkittäviä eroja opetuksen järjestäjien ja koulujen välillä esimerkiksi siinä, miten valmistavan opetuksen ryhmä huomioidaan koulun arjessa. Yhteisten linjausten ja vastuiden puute hankaloittaa esimerkiksi valmistavan opetuksen oppilaiden integroitumista perusopetukseen. Koulun toimintakulttuuri, johtaminen ja henkilöstön yhteistyö ovat keskeisiä tekijöitä oppilaiden osallisuuden, integraation ja koulutuspolun siirtymävaiheiden onnistumisessa.

Koulut ovat hyvin erilaisissa tilanteissa maahanmuuttotaustaisten oppilaiden opetuksen suhteen. Osassa kouluissa näitä oppilaita on ollut jo pitkään, osassa vasta vähän aikaa. Opettajien osaaminen vaihtelee, eikä kaikilla ole mahdollisuutta osallistua täydennyskoulutuksiin. Täydennyskoulutusta tarvitaan erityisesti

kielitietoiseen opetukseen, oppimisen tukeen sekä oppimisvaikeuksien ja traumaperäisten haasteiden tunnistamiseen.

Maahanmuuttotastaisten oppilaiden oppimisen tuen tarpeen tunnistamista ja siihen vastaamista haastavat usein esimerkiksi vielä kehittyvä kielitaito ja traumatausta. Resurssit eivät aina mahdollista oppimisen tuen tarpeisiin vastaamista. Esimerkiksi kielelliseen tukeen tarvitaan lisää mahdollisuuksia.

Loppuraportin perusteella on laadittu seuraavat toimenpide-ehdotukset:

Kouluyhteisön merkitys maahanmuuttotastaisten oppilaiden oppimiselle

- Koulujen tulee tarkastella ja arvioida säännöllisesti, miten niiden toimintatavat ja käytännöt tukevat kaikkien oppilaiden osallisuutta ja oppimista. Yhteinen keskustelu henkilöstön kesken auttaa rakentamaan yhtenäisiä toimintatapoja, kun taas koulun johto vastaa yhteisten linjausten muodostamisesta ja niiden toteutumisen edellytysten varmistamisesta.
- Koulujen tulee vahvistaa maahanmuuttotastaisten oppilaiden sitouttamista kouluyhteisöön. On erityisen tärkeää huolehtia kouluun kiinnittymisen, yhteisöllisyyden ja kuulumisen tunteen kehittämisestä sekä puuttua luvattomiin poissaoloihin.
- Kouluissa opettajien tulee tukea oppilaan oman äidinkielen käyttöä sopivissa yhteyksissä oppimisen edistämiseksi. Opetushallituksen tulee vahvistaa opetuksen järjestäjien ja rehtoreiden tietoisuutta oppilaan oman äidinkielen merkityksestä sekä rahoituksen mahdollisuudesta.
- Oppimista edistävä kielitietoisuus tulee vakiinnuttaa osaksi koulun toimintakulttuuria ja kaikkien oppilaiden opetusta. Tämä edellyttää koko kouluyhteisön ja johdon sitoutumista. Opetuksen järjestäjän tulee varmistaa, että kielitietoinen opetus huomioidaan paikallisissa opetussuunnitelmissa, lukuvuosisuunnitelmissa ja opetuksen kehittämisessä. Rehtori tukee pedagogisella johtamisella koulun ja koko työyhteisön kielitietoisuuden opetuksen kehittämistä ja mahdollistaa henkilöstölle tilaisuuksia täydennyskoulutukseen. Opettajien tulee kehittää ja käyttää kielitietoisia työtapoja osana omaa opetustaan kaikkien oppilaiden oppimisen edistämiseksi.
- Maahanmuuttotastaisten oppilaiden huoltajien koulun toimintaan sitoutumista tulee vahvistaa kouluissa. Huoltajille on tärkeää tarjota selkeää tietoa heidän vastuistaan. Opetuksen järjestäjillä tulee olla selkeät toimintatavat maahanmuuttotastaisten perheiden vastaanottamiseen ja kodin ja koulun yhteistyöhön.

Koulujen toimintakulttuuri ja johtaminen siirtymävaiheiden tukena

- Opetuksen järjestäjän tulee varmistaa, että siirtymävaiheiden tiedonsiirtoon liittyvät toimintatavat on määritetty. Kouluissa tulee olla nimettynä siitä vastuussa olevat henkilöt.
- Opetuksen järjestäjän tulee varmistaa, että integraatio perusopetukseen toteutuu säännönmukaisesti ja että sitä varten on määritetty koko koulun yhteiset toimintatavat. Opetuksen järjestäjien tulee varata yhteisopettajuudelle ja sen kehittämiselle resursseja, jotta maahanmuuttotastaisia oppilaita voidaan tukea paremmin heidän integroitua perusopetukseen. Valmistavan opetuksen ja aineenopetuksen opettajien yhteistyölle tulee olla selkeät linjaukset, jotta esimerkiksi samanaikaisopettajuus ja oppituntien yhteinen suunnittelu onnistuvat.
- Ryhmämuotoisen valmistavan opetuksen oppilaat tulee integroida osaksi kouluyhteisöä. Oppilaiden tasavertaisen aseman turvaamiseksi on tärkeää linjata, että vastuu heidän oppimisestaan, osallisuudestaan ja hyvinvoinnistaan kuuluu koko kouluyhteisölle. Koulun toimintatavat, tilajärjestelyt ja työjärjestykset tulee suunnitella siten, että ne tukevat integraatiota ja mahdollistavat oppilaiden päivittäisen vuorovaikutuksen.

Opettajien osaamisen vahvistaminen monikielisten oppilaiden opetuksessa

- Oppimateriaalien kustantajilta tarvitaan laajemmin maahanmuuttotastaisille oppilaille tarkoitettua oppimateriaalia, esimerkiksi valmistavan opetuksen käyttöön. Tarvetta on erityisesti ruotsinkielisille materiaaleille. Kaikissa oppimateriaaleissa on tärkeää ottaa paremmin huomioon kielitietoisuus.

- Opettajankoulutuksessa tulee vahvistaa maahanmuuttotustaisten oppilaiden opetuksen näkökulmaa. Siihen on keskeistä sisällyttää nykyistä enemmän tietoa esimerkiksi valmistavan opetuksen käytännöistä ja kielitietoisista opetustavoista. Opetusharjoitteluja tulee lisätä kouluissa, joissa opiskelee maahanmuuttotautaisia oppilaita.
- Opettajien tulee saada täydennyskoulutusta oppimisen tuesta, erityisesti opetuskielen tukiopetuksesta sekä oppilaiden yksilöllisten kielellisten tarpeiden tunnistamisesta ja niihin vastaamisesta. Opetuksen järjestäjien tulee varmistaa edellytykset täydennyskoulutukseen osallistumiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee kehittää uusia kansallisia ratkaisuja sekä huolehtia niiden edellyttämästä resursoinnista, jotta opettajien täydennyskoulutus ja ajantasainen osaaminen voidaan varmistaa systemaattisesti.